

Florentina SÂMIHĂIAN • Florin IONIȚĂ
Elena CÂRSTOCEA • Monica H. COLUMBAN
Dorina KUDOR • Lenuța SFÎRLEA

Limba și literatura română

pentru clasa a **VII**-a

METODA

ȘTIU
DESCOPĂR
APLIC

Cartea și biblioteca

Cartea – obiect cultural
Noțiuni de sintaxă
Noțiuni de fonetică
Exprimarea preferințelor
Formularea argumentelor
Fișa de lectură. Cererea

Pe parcursul unității de învățare, profesorul va avea în vedere dezvoltarea următoarelor competențe specifice din programă:

- 1.2.** sesizarea modalităților de organizare a secvențelor textuale ale unui mesaj oral;
- 1.5.** aplicarea principiilor ascultării active în manifestarea unui comportament comunicativ adecvat;
- 2.1.** asigurarea coerenței ideilor exprimate într-un mesaj oral;
- 2.3.** respectarea normelor morfosintactice în propoziții și fraze;
- 2.4.** adaptarea vorbirii la situațiile speciale sau neprevăzute de dialog sau monolog;
- 2.5.** cooperarea în interacțiunile de grup;
- 3.1.** citirea unei varietăți de texte literare sau nonliterare, demonstrând înțelegerea acestora;
- 4.1.** exprimarea, în scris, a propriilor opinii și atitudini;
- 4.3.** organizarea secvențelor textuale în funcție de o cerință specifică.

Valori și atitudini ce pot fi formate pe parcursul unității:

- cultivarea interesului pentru lectură și a plăcerii de a citi;
- stimularea gândirii autonome, reflexive și critice;
- cultivarea unei atitudini pozitive față de comunicare;
- cultivarea unei atitudini pozitive față de limba română.

Cartea – obiect cultural

ȘTIU

1. Notează rapid câteva cuvinte care îți vin în minte când te gândești la „carte“.
.....
2. Lucrați în grupe de 2 – 3 elevi. Realizați un ciorchine de idei care să aibă în centru tema „cartea“. Includeți cuvintele la care v-ați gândit în categorii mai largi, de tipul: componentele cărții • tipuri de cărți • beneficiile lecturii • alte elemente asociate cărții.
3. Scrie în caiet, pe verticală, cuvântul „BIBLIOTECĂ“, cu majuscule. Completează, pe orizontală, pornind de la fiecare literă a acestui cuvânt, câte un titlu de carte pe care ai citit-o sau pe care ți-ai dori să o citești.
4. Citește poezia de mai jos.

Bibliotecă

de Marin Sorescu

Ce bine că toate aceste cărți
Au fost scrise!
Nu trebuie să le mai scriu eu
S-o iau de la capăt,
Să-mi frământ mintea.

Mă uit la fiecare titlu –
Vârându-mi nasul și silabisind,
Și, cu fiecare tom,
Parcă mi se ia o piatră de pe inimă.

Mă apăsau toate aceste lumi de gânduri
Care erau ca o nebuloasă și în mintea mea –
(Cred că ne naștem cu virtualitatea de a trăi fiecare
Experiența tuturor [celor] dinaintea noastră.)

Bine ați făcut – le zic autorilor mai vechi și mai noi,
Frunzărind cotoare și pagini de gardă –
(Sunt înnebunit după paginile de gardă!)
Bine ați făcut că ați scris toate astea la timp
Că n-ați fost deloc, dar deloc leneși
Și n-ați lăsat totul pe mine!...

Marin Sorescu (1936 – 1996)

Unul dintre cei mai valoroși scriitori români contemporani: poet, dramaturg, prozator, eseist și traducător. Dintre volumele sale de versuri, amintim: *Singur printre poeți* (1964), *Tușiți* (1970), *Suflete, bun la toate* (1972), *La Liliaci* (6 volume apărute între 1973 și 1998). A scris mai multe volume pentru copii, printre care: *Unde fugim de acasă?* (1967), *Cirip-ciorap* (1993).

Și-a ilustrat singur unele cărți și a avut preocupări în domeniul picturii, prezentându-și lucrările în numeroase expoziții din țară și din străinătate.

DESCOPĂR

Primele impresii

1. Care sunt primele tale impresii după lectura poeziei *Biblioteca*? Formulează o idee sau descrie o stare, un sentiment pe care le-ai avut pe parcursul lecturii.

.....

.....

.....

.....

2. Ce ți-a reținut atenția în mod deosebit în poezia lui Marin Sorescu? Te poți referi la o idee, la o formulare, la o atitudine.

.....

.....

.....

3. Ce anume crezi că nu ai înțeles foarte bine după prima lectură a textului? Formulează, în scris, o întrebare la care dorești să găsești un răspuns, pentru a înțelege mai bine textul.

.....

4. Discutați în grupe de câte 3 – 4 elevi. V-a amintit ceva din poezia *Biblioteca* de Marin Sorescu de o experiență personală sau de alte texte citite de voi? Împărtășiți-vă aceste gânduri.

Cuvintele textului

1. În DEX, termenul *biblioteca* este explicat astfel: „1. Dulap sau mobilă specială cu rafturi de ținut cărți. 2. Încăpere, sală în care se păstrează și se citesc cărțile. 3. Colecție de cărți, periodice, foi volante, imprimare etc. Instituție care colecționează cărți, periodice etc. spre a le pune în mod organizat la dispoziția cititorilor. 4. Nume date unei serii de cărți care prezintă caractere comune și sunt publicate de aceeași editură.” La care dintre aceste sensuri crezi că se referă titlul poeziei?

.....

.....

.....

2. Lucrați în grupe de câte 3 – 4 elevi. Găsiți, în text, cuvinte care aparțin câmpului lexical al cărții și precizați categoriile în care le puteți include, conform ciorchinelui de idei realizat la exercițiul 2 din rubrica *Știu*.

.....

.....

.....

.....

3. Lucrați în perechi, folosind, la nevoie, dicționarul explicativ sau dicționarul de sinonime. Găsiți câte un sinonim pentru următoarele cuvinte sau expresii din text: *tom, o piatră pe inimă, nebuloasă, virtualitate, a frunzări, a fi înnebunit după ceva*. Confrunțați-vă apoi rezultatele și stabiliți răspunsurile cele mai potrivite pentru sensul pe care aceste cuvinte sau îmbinări de cuvinte îl au în poezia lui Marin Sorescu.

.....

.....

.....

4. Găsește câte un antonim pentru următoarele cuvinte și expresii din text:

scrise • a o lua de la capăt • dinaintea • leneși.

.....

.....

5. Precizează cum s-au format următoarele cuvinte din text: *a silabisi, fiecare*.

.....

.....

6. Selectează din text verbele care exprimă stări și emoții sau sentimente. Subliniază-le cu verde pe acelea care exprimă stări/emoții pozitive și cu roșu pe acelea care exprimă stări/emoții negative. Care consideri că predomină în text? Explică.

.....

.....

Lumea textului

1. Cum ți se pare forma poeziei față de alte texte în versuri citite de tine? Te poți referi la: lungimea strofelor • măsura versurilor • existența/inexistența rimei.

.....

.....

.....

2. Din a cui perspectivă este descrisă biblioteca? Bifează varianta corectă și explică-ți opțiunea:

- a unui cititor pasionat;
- a unei persoane pentru care biblioteca este un obiect decorativ;
- a unui autor care speră ca volumele lui să ajungă pe rafturile unei biblioteci;
- a unui copil care se bucură de rafturile pline de cărți.

.....

.....

.....

3. În strofa a treia și a patra, autorul a inclus câte o paranteză. De ce crezi că a ales să procedeze în acest fel? Discutați în perechi și alegeți dintre variantele de mai jos, pentru a motiva opțiunea autorului, sau propuneți voi alt răspuns pentru fiecare dintre cele două situații:
- pentru că reprezintă o abatere de la tema centrală a textului;
  - pentru că este un detaliu referitor la o percepție subiectivă a autorului față de carte;
  - pentru că este o generalizare privitoare la orice cititor;
  - pentru că autorul dorește să atragă atenția cititorilor asupra celor două paranteze.
4. Găsește un sinonim potrivit în context pentru expresia *lumi de gânduri* din primul vers al strofei a treia.
- .....

5. Pornind de la ideea exprimată în paranteza din strofa a treia și de la următoarele citate, discutați, în grupe de 3 – 4 elevi, despre ce înseamnă pentru voi lectura.
- „A citi înseamnă a învăța. E o formă de experiență sau, mai bine zis, un multiplicator pentru experiențele noastre: căci dacă ne-am mărgini la ceea ce putem trăi sau vedea în jurul nostru într-o viață de om, am fi foarte săraci.“

Nicolae Manolescu, *Lectura pe înțelesul tuturor*

„[Lectura] te orientează în marile teme ale vieții (dragostea, suferința, familia, boala, moartea, prietenia), te familiarizează cu acele situații existențiale pe care, foarte tânăr fiind, le aștepti sau numai le întrevezi cu nerăbdare și teamă (desprinderea de părinți, confruntarea cu ceilalți...)“

Sanda Cordoș, *Ce rost are să mai citim literatură?*

„Datorită cărții pot sta de vorbă cu cel care nu e lângă mine. Pot fi contemporan cu un gânditor latin care a trăit cu două milenii în urmă sau pot sta de vorbă cu cineva care nu s-a născut încă. Pot deveni, ca cititor sau autor, contemporan cu omenirea toată. Sau, datorită cărții, pot să mă «întâlnesc» cu cineva care locuiește pe cealaltă față a planetei.“

Gabriel Liiceanu, *Declarație de iubire*

6. Privește cu atenție pictura alăturată a lui Arcimboldo. De ce crezi că pictorul a ales să construiască portretul librarului din cărți?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Giuseppe Arcimboldo, *Librarul*, 1566
 Copyright © Skokloster Castle
 Toate drepturile rezervate. Fotograf: Samuel Uhrdin

7. Ar putea fi și autorul din poezia *Biblioteca* un astfel de personaj, alcătuit din cărți? Explică-ți punctul de vedere prin referire la text.

.....
 .....

8. Cum consideri că este autorul din poezie? Alege dintre următoarele variante și explică-ți opțiunea:

orgolios;   ironic/autoironic;   leneș;   harnic.

9. Revino la întrebarea referitoare la text pe care ai formulat-o după prima lectură a poeziei. Încearcă să dai un răspuns.

.....
 .....

10. Lucrați în grupe de 3 – 4 elevi. Notați la tablă cele mai interesante răspunsuri și exprimați-vă propriile puncte de vedere pornind de la întrebările puse de colegi.

.....
 .....

Cartea și editura

1. Citește cu atenție prezentarea modului în care se naște o carte și elaborați, în grupe de 3 – 4 elevi, un poster pe această temă. Subliniați mai întâi în text cuvintele-cheie care se referă la: persoanele implicate în realizarea cărții, etapele sau operațiunile prin care manuscrisul devine carte și ajunge la cititori.

Până să ajungă într-o librărie sau într-un raft de bibliotecă, unde își așteaptă cititorii, cartea parcurge un drum lung. Mai întâi un autor, asemenea celui din poezia *Biblioteca*, se gândește să scrie o carte. După ce autorul își scrie textul, îl oferă unei edituri sub forma unui manuscris*. Un redactor evaluează manuscrisul, iar directorul editurii decide dacă textul va fi publicat. În cazul în care editura acceptă manuscrisul, se realizează un contract cu autorul. Apoi, manuscrisul intră în ceea ce se numește „ciclu de producție“.

Un redactor va citi cu atenție manuscrisul și va face anumite observații (legate de corectitudinea și claritatea exprimării, de acuratețea informațiilor – dacă este vorba despre o carte științifică –, de structura textului etc.), pe care le va discuta apoi cu autorul. Intervențiile redactorului vor fi introduse în forma electronică a textului, iar un tehnoredactor va concepe toate elementele legate de formatul (dimensiunea

* *manuscris*, s.n. – În trecut, textul autorului era scris de mână, de unde provine și denumirea sa, dar, în ultimii ani, este cules la computer.

cărții, calitatea hârtiei) și de forma paginilor ce vor fi tipărite (dimensiunea „oglinzii” – porțiunea de pagină acoperită de text –, așezarea textului în pagină – text cursiv sau text pe coloane, tipul de litere folosite pentru textul propriu-zis, titluri, subtitluri, note de subsol, citate etc., forma paginii de titlu, a cuprinsului, a paginii pentru un nou capitol etc.). În cazul cărților ilustrate, colaborarea dintre ilustrator și autor este esențială, pentru că primul trebuie să exprime cât mai adecvat, prin desenele proprii sau prin imaginile alese (fotografii, reproduceri), ideile și spiritul cărții.

Urmează paginarea, realizată de un specialist în editarea computerizată, care așază textul în forma concepută de tehnoredactor, adăugând, dacă este o carte ilustrată, și desenele ilustratorului.

Un corector va citi textul printat, confruntând textul paginat cu manuscrisul redactat. Apoi, redactorul și autorul analizează observațiile pe text ale corectorului. Tehnoredactorul verifică și el dacă paginatorul a respectat toate elementele din proiectul său.

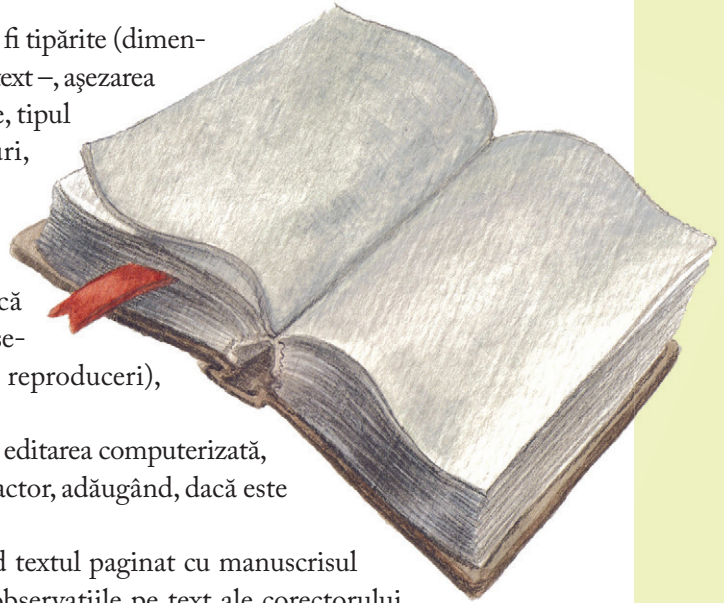
Noile intervenții sau corecturi sunt introduse în computer de paginator. Autorul și redactorul mai citesc o dată textul. După ultima corectură introdusă în calculator, corectorul, care recitește și el textul pentru a fi sigur că nu există greșeli, dă BT-ul (bunul de tipar).

În paralel, un grafician realizează proiectul pentru coperta cărții. În situația în care cartea respectivă face parte dintr-o colecție, graficianul va gândi coperta în funcție de elementele specifice colecției respective.

Forma finală a textului este trimisă în tipografie. Aici se realizează tipărirea, legarea filelor cărții și realizarea îmbrăcăminții ei exterioare, coperta.

Tipografia trimite cartea la depozitul editurii, de unde este preluată de difuzori (cei care vând cartea). Acum, cartea este gata să plece spre noi, cititorii, iar editura își pune în aplicare planul de promovare a cărții (lansarea cărții în librăriile din diverse localități sau la târgurile de carte, întâlniri cu cititorii, anunțuri referitoare la apariția cărții în presa scrisă sau audio-vizuală, participarea la emisiuni de radio sau TV în care autorul și editorul prezintă cartea etc.).

2. Afișați posterele voastre referitoare la etapele realizării unei cărți și comparați-le. Un membru al fiecărei echipe va prezenta posterul și va răspunde la întrebările colegilor. Alegeți, prin vot, posterul care surprinde cel mai bine „povestea” cărții.

Rețin

Editura este instituția care se ocupă cu editarea de cărți sau de publicații și cu promovarea acestora pe piață.

Pentru a transforma un manuscris într-o carte, o editură realizează mai multe operațiuni: evaluarea manuscrisului, redactarea, tehnoredactarea, paginarea, corectura, realizarea copertei, tipărirea (care se realizează într-o tipografie cu care editura colaborează), promovarea și difuzarea cărții.

3. Observă felul în care este evidențiat în textul de la pagina 6 cuvântul *manuscris*. Explică rolul asteriscului așezat sus în dreapta cuvântului și rolul notei de subsol. Compară și dimensiunea literei folosite în nota de subsol și explică de ce crezi că tehnoredactorul a ales acest corp de literă.

Rețin

Asteriscul este semnul grafic în formă de steluță care se pune după un cuvânt pentru a indica trimiterea la o notă aflată în subsolul paginii.

În unele cărți, care au mai multe note de subsol, se preferă folosirea unor cifre care fac legătura între un anumit cuvânt din text și notele de subsol.

Nota de subsol este o explicație sau o informație suplimentară privitoare la o idee, un concept, un termen din text.

4. La ce etapă a nașterii unei cărți ți-ar plăcea să contribui? Ce rol ți-ar plăcea să îndeplinești în realizarea unei cărți (ca angajat sau colaborator al unei edituri)? Explică-ți opțiunea, completând spațiile punctate de mai jos:

Mi-ar plăcea să fiu ....., pentru că .....

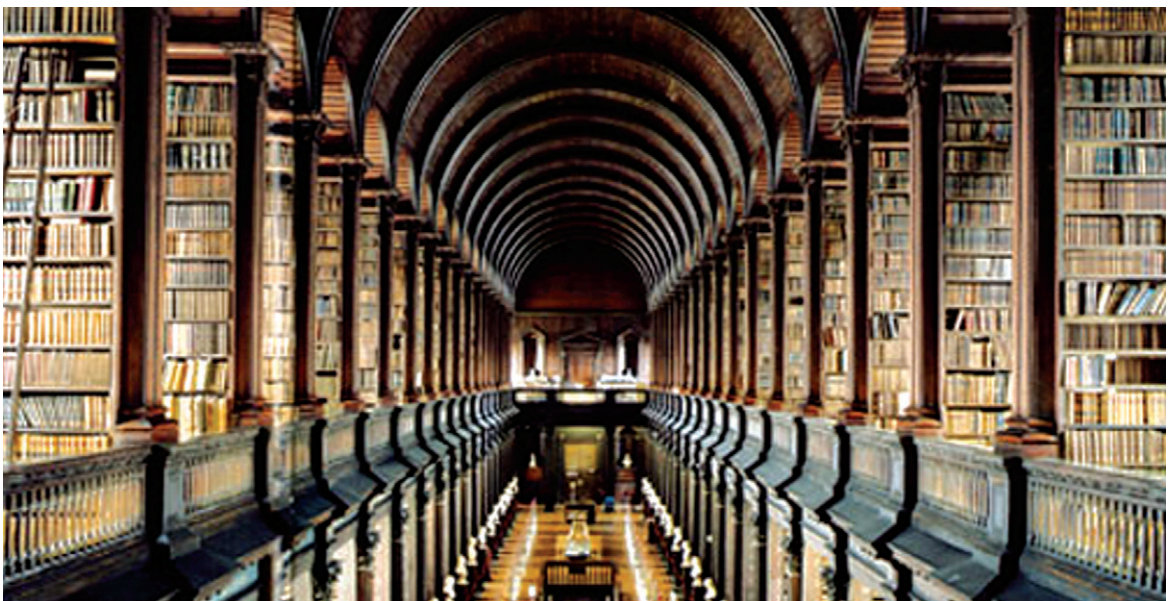
.....

APLIC

1. Discutați în perechi despre cum vă alegeți, de obicei, o carte din bibliotecă sau dintr-o librărie. Explicați ce vă atrage, ce elemente ale cărții vă fac s-o luați din raft.

.....

.....

2. Descrie, în 10 – 15 rânduri, felul în care sunt aranjate cărțile în biblioteca voastră sau într-o bibliotecă în care ați fost pentru a împrumuta cărți. Schimbați apoi textele între voi și notați-vă impresiile față de textul colegului de bancă în caietul acestuia.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Rețin

Colecția reprezintă o serie de opere literare sau științifice grupate după anumite criterii și apărute în cadrul unei edituri.

3. Organizați-vă în echipe de 3 – 4 elevi. Imaginați-vă că lucrați la o editură. Propuneți pentru titlurile cărților menționate mai jos nume atractive de colecții. Notați-le în casetele galbene.

• *Lumea artelor, Lumea animalelor, Sporturile, Planetele*

.....

• *Bucovina, Norvegia, Insulele Canare, Dobrogea*

.....

• *Dicționar de sinonime, Dicționar de paronime, Dicționar de antonime, Dicționar de omonime*

.....

• *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte, Sarea în bucate, Prâslea cel voinic și merele de aur*

.....

• *Alice în țara minunilor de Lewis Carroll, Aventurile lui Tom Sawyer de Mark Twain, Amintiri din copilărie de Ion Creangă, Matilda de Roald Dahl*

.....

4. Îți place să primești sau să oferi în dar cărți? Discutați despre acest lucru, oferind explicații sau relatând experiențe personale (despre cum ai reacționat când ai primit o carte sau despre cum ai ales o carte pe care ai dăruit-o unei persoane dragi).

5. Citește fragmentul următor din cartea *Cititorul din peșteră* de Rui Zink (Editura Humanitas, 2008) și notează-ți în caiet ideile pe care le găsești interesante, fie că ești sau nu de acord cu ele.

„...Mi se întâmplă să mă întreb dacă Anibalector voia un interlocutor sau un discipol. El probabil că nu vedea deosebirea. Sigur e că adora să se dueleze cu mine – sau să mă folosească pentru a se duela cu sine însuși.

— Un cititor trebuie să se mențină neutru față de cartea pe care o citește, întrebi tu? Eu n-aș fi atât de radical. De ce s-ar cădea ca eu să încetez a fi eu numai pentru că-l aud pe altul cum gândește? Și cum aș putea eu să încetez a fi eu, chiar dacă aș vrea? Să se fi inventat oare deja chirurgia plastică pentru spirit? Totuși, e adevărat că cititorul trebuie să știe să încerce a vorbi limba cărții. A vorbi limba cărții și a se abandona în voia melodiei ei, a se lăsa dus de curent, în loc să-și risipească forțele vâslind contra mării. Nu zic că trebuie să ne supunem, dar trebuie să fim disponibili. Cartea, prin faptul că este scrisă, a făcut deja un pas mare către noi: e un dar. Acum ne revine nouă să mulțumim pentru amabilitate și să facem un pas către carte.

— De ce?

— De ce, de ce...

Anibalector, la fel ca oamenii, nu era mulțumit când îi lipseau cuvinte sau argumente.

— Păi, nu știi. Poate fiindcă cheia lecturii se află chiar în cartea pe care o citim.

Pentru Anibalector, o carte era o întâlnire între două voci: a noastră și a cărții. Și să faci sublinieri într-o carte nu este nimic rău, e aproape ca și cum ai citi dublu; e un semn că ai întâlnit un pasaj, o frază, un paragraf, care-ți spune ceva, iar asta, după el, era de neprețuit. E aproape ca și cum ai fi găsit, pe gratis, un al doilea pasaj.

— Te autorizez să subliniezi cărțile pe care le vei citi aici. Ele nu aparțin niciunei biblioteci publice, sunt ale mele, așa că, dacă eu spun da, le poți mâzgăli după bunul tău plac.

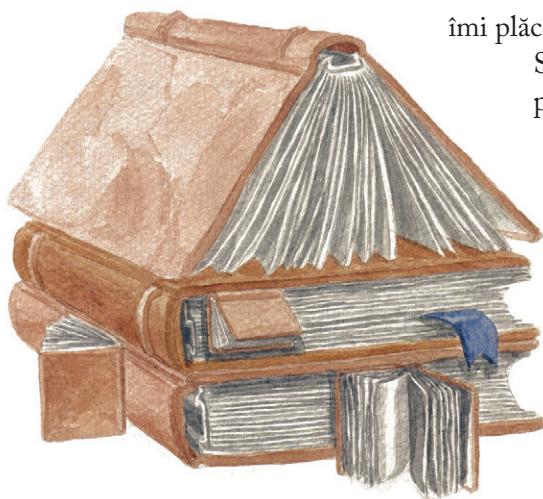
— Cărțile sunt ale dumitale? m-am hotărât să-l provoc. Nu știam că le-ai cumpărat.

Anibalector a arătat spre osemintele care, ciudat, deși erau ale semenilor mei, nu-mi mai provocau repulsie sau frică. Să fi câștigat eu atâta încredere în el? N-ar fi fost mai înțelept să mă tem că nu eram altceva decât o jucărie (un divertisment) pe care Anibalector ar strivi-o de îndată ce ar înceta să-l mai distreze? Poate, dar nu mă gândeam la asta. Tocmai făceam un lucru pe care, din câte îmi aminteam, nu-l făcusem niciodată la școală: învățam. Și simțeam ceva și mai straniu: îmi plăcea să învăț.

— Să învăț că o carte e o casă cu multe uși – uneori atâtea câte pagini avea cartea; alteori, tot atâtea câte rânduri avea. Alteori, nici chiar atât. Unele cărți erau mai curând ca acele picturi ce imită uși și ferestre, iar când ajungi acolo te lovești cu nasul de un zid. Dar pe acestea Anibalector le disprețuia, chiar dacă nu mă împiedica să le citesc.

Să învăț că ușile astea au în ele cheia cu ajutorul căreia se poate, sau nu, chiar intra în casă.

— În cel mai rău caz, cheia e ascunsă sub un preș sau un ghiveci. Dar e acolo, poți să fii sigur. Autorul n-a plecat cu ea în buzunar. Chiar dacă nătărăul e convins că așa a făcut, n-a luat-o. Cheia a rămas acolo.“

Noțiuni de sintaxă

ȘTIU

Lucrați în grupe. Examinați titlurile de cărți din caseta alăturată și răspundeți la următoarele întrebări:

a. Care dintre titlurile de cărți din casetă vă surprinde sau vă stârnește interesul pentru lectură? De ce?

.....
 .....

b. Care dintre aceste titluri sunt propoziții? De ce?

.....
 .....

c. Există și titluri alcătuite din mai multe propoziții? Care anume?

.....

d. Indică o propoziție simplă din titlurile date.

.....

e. Notează, mai jos, titlurile formulate ca o interogație.

.....

f. Transcrie cuvinte care conțin un diftong și un hiat din titlurile alăturate.

.....

- *Unde fugim de-acasă?*
- *Atunci i-am ars două palme*
- *Charlie și fabrica de ciocolată*
- *Mary Poppins deschide ușa*
- *M-am hotărât să devin prost*
- *Care-i faza cu cititul?*
- *Memoriile văcuței Mu*

DESCOPĂR

Tipuri de propoziții

1. Lucrați în grupe. Citiți fragmentul dat și rezolvați apoi cerințele:

„... A fost odată un scorpion. Cu ac, cu otravă, dar fără minte. Și a ajuns el până la marginea unei ape. Trebuia să treacă dincolo. Dar cum? Zări o broască voinică, înzestrată cu picioare lungi de balerin și cu voce de mare bariton.

– Te implor, îi zise scorpionul, te rog din inimă, ia-mă în spate și trece-mă dincolo de apă!

– Cum să risc? îi răspunse broasca. Ești scorpion, ai un ac otrăvitor, poți să mă ucizi cu el.

– Doamne, zise scorpionul, chiar așa de prost mă crezi? Ia-mă dincolo și când ajungem îți voi cânta Aria Trubadurului.

Broasca miloasă, muzicală și încrezătoare se trase la mal și se lăsă încălecată de scorpion. Traversarea lacului începu. Dar, la mijloc, ce să vezi? [...] Scorpionul, umflându-se de mândrie și vitejie, înțepă în șira spinării, mortal, broasca ce-l transporta.

– De ce, prostule, de ce? întrebă biata broască. Acum vom muri amândoi!

– Fiindcă sunt scorpion, răspunse criminalul, și la noi, scorpionii, datoria de a ucide e mai presus de viață și de prietenie.“

I. D. Sârbu, *Dansul ursului*

2. Observă ce exprimă următoarele propoziții enunțiative: *Te implor, te rog din inimă, ia-mă în spate și trece-mă dincolo de apă!* Alege dintre variantele:

- un fapt real; o dorință;
 o poruncă, un îndemn; o rugămintă.

3. Găsește în text o propoziție exclamativă. Precizează dacă este enunțiativă sau interogativă.

.....

4. Trece la forma negativă următoarea propoziție: *Trebuia să treacă dincolo.*

.....

Recapitulez

Sintaxa este partea gramaticii care cuprinde regulile de îmbinare a cuvintelor în propoziție și a propozițiilor în fraze.

Propoziția este o comunicare cu un singur predicat.

După alcătuire, propozițiile pot fi:

- simple (formate din predicat și subiect sau doar din predicat: *Ei aleargă. Plouă.*);
- dezvoltate (alcătuite din predicat, subiect și din alte părți de propoziție – atribut sau complement: *Copiii veseli aleargă prin ploaie. Plouă foarte tare.*).

După scopul comunicării, propozițiile pot fi:

- enunțiative – când oferă o informație (*Ei consultă o enciclopedie on-line.*);
- interogative – când solicită o informație (*Ce anume citesc cei doi copii?*).

Propozițiile enunțiative și interogative pot fi exclamative (*Uite cine a venit!, Cine a venit?!*) sau neexclamative (*Toamna a venit repede. Când ai ajuns acasă?*).

După conținutul exprimat, propozițiile enunțiative pot fi:

- propriu-zise, când exprimă un fapt real/o acțiune reală, printr-un verb la modul indicativ (*Premiera piesei a avut loc luni, la teatrul Odeon.*);
- optative, când exprimă o dorință și se construiesc cu un verb la modul condițional-optativ (*Aș merge și eu la spectacol.*);
- imperative, când exprimă o poruncă, o rugămintă, un îndemn și se construiesc, de obicei, cu un verb la modul imperativ (*Stai la rând!, Cumpără, te rog, bilete!, Caută cartea la bibliotecă!*).

După conținutul exprimat, propozițiile interogative pot fi:

- propriu-zise: când solicită o informație despre un fapt real/o acțiune reală și se construiesc cu un verb la modul indicativ (*Când începe vacanța de iarnă?*);
- optative: când solicită o informație în legătură cu o dorință și se construiesc cu un verb la modul condițional-optativ (*Când ai vrea să mergi la film?*).

După aspect, propozițiile pot fi:

- afirmative (*Deschid calculatorul după ce îmi termin lecțiile.*);
- negative (*Conexiunea la internet nu funcționează.*).

APLIC

1. Lucrați în perechi. Realizați un interviu cu tema *Familia mea*. Cel care pune întrebările va folosi propoziții interogative propriu-zise, iar cel care va răspunde va folosi propoziții enunțative propriu-zise, afirmative, simple și dezvoltate. Colegii vor oferi câte un + pentru fiecare participant la jocul de rol care respectă cerința. Câștigă elevul/elevii care reușesc să adune cele mai multe plusuri.
2. Scrie, în caiet, o scurtă compunere cu titlul *Planurile mele pentru weekend*, în care să folosești propoziții optative afirmative, simple și dezvoltate.
3. În comunicarea pe *messenger* folosești mai des propoziții simple sau propoziții dezvoltate? Explică.

.....

Coordonare și subordonare în propoziție și în frază

1. Compară următoarele propoziții, alcătuite din aceleași unități lexicale, dar organizate diferit din punct de vedere sintactic. Explică prin ce diferă cele două propoziții:
  - a. Redactorul-șef își cunoaște bine echipa redacțională.
  - b. Echipa redacțională își cunoaște bine redactorul-șef.
2. Identifică, în următoarele versuri din poezia *Biblioteca* de Marin Sorescu, raporturile de coordonare dintre propoziții și dintre părți de propoziție.

„Mă uit la fiecare titlu –
Vârându-mi nasul și silabisind,
Și, cu fiecare tom,
Parcă mi se ia o piatră de pe inimă.“

.....

.....

.....
3. Indică raporturile de subordonare existente între părțile de propoziție din textul de la exercițiul 2.

.....

.....

.....
4. Precizează ce relație sintactică există între propozițiile din următoarea secvență a poeziei:

„Mă apăseau toate aceste lumi de gânduri
Care erau ca o nebuloasă și în mintea mea...“

.....
5. Identifică elementul regent al propoziției subordonate din exemplul de la exercițiul 4.

.....

Recapitulez

Raporturile de coordonare se realizează între termeni și construcții sintactice de același fel sau care stau pe același plan:

- părți de propoziție (*Ei au cumpărat cărți și caiete. Am stabilit aici și acum ce e de făcut în continuare. „Broasca miloasă, muzicală și încrezătoare se trase la mal.”*);
- propoziții (*I-am spus ce am făcut până acum și ce mai am de făcut pentru proiect. Bunica a văzut filmul, dar eu n-am avut timp.*).

Raporturile de subordonare se realizează între un regent (termenul determinat) și un subordonat (termenul determinant):

- între părți de propoziție (*Bunicul a trântit ușa. Au plecat la munte.*);
- între propoziții (*Ne-am propus să plecăm la munte.*);
- între părți de propoziție și propoziții (*Am văzut-o pe Ileana, care mi s-a părut foarte schimbată.*).

Fraza este o comunicare alcătuită din două sau mai multe propoziții.

După rolul pe care îl au în frază, propozițiile pot fi:

- **principale** – când au înțeles de sine stătător, independent;
- **secundare (subordonate)** – când depind de alte propoziții din frază.

În frază, relația de subordonare se realizează între un element regent (din propoziția regentă) și propoziția subordonată. Propoziția regentă poate fi principală sau secundară (*Ioana și Mihai au venit să ne invite la ei. Ioana și Mihai ne-au invitat la ei ca să sărbătorim succesul lor, care i-a transformat în vedetele școlii.*).

APLIC

1. Subliniază, în textul de mai jos, propozițiile principale din text. Precizează dacă sunt propoziții simple sau dezvoltate, enunțiative sau interogative, propriu-zise sau optative, afirmative sau negative.

„De-aș avea timp să vă povestesc pe îndelete
Tot ce se întâmplă la mine-n grădină
Cât e ziua de mare,
V-aș scrie pe o frunză de castravete (velină),
Cu o pană de ciocănitore,
O scrisoare foarte mare.
Dar, pentru că sunt extraordinar
De ocupată
Și nu-mi mai văd capul de treabă,
Vă scriu în grabă,
Pe o frunză de mărar (presată),
Cu un picioruș de furnică,
O cărticică foarte mică.“

Ana Blandiana, *De-aș avea timp*

- 2. Identifică, în textul de la exercițiul 1, două propoziții aflate în raport de coordonare și alte două propoziții aflate în raport de subordonare. Menționează, în al doilea caz, și elementul regent al propoziției subordonate.

.....

.....

.....

.....

Rețin

Felul în care folosim sintaxa propoziției și a frazei spune ceva despre felul în care gândim. Unii oameni folosesc fraze simple, bazate preponderent pe coordonare, alții, dimpotrivă, construiesc fraze arborescente, cu multe subordonate, păstrând coerența enunțului, dovedind o gândire complexă și nuanțată. Când vorbim, ne adaptăm și partenerilor de comunicare: vorbim în enunțuri scurte când ne adresăm unui copil mic, dar folosim o sintaxă mai complexă când avem parteneri de comunicare la fel de instruiți sau mai educați decât noi.

- 3. Găsește exemple prin care să ilustrezi situațiile descrise mai sus. Poți să le cauți în experiența cotidiană, în ziare sau reviste, în emisiuni radio sau TV etc. Notează câteva exemple în caiet.
- 4. Discută cu colegii despre situațiile din orele de clasă sau din discuțiile în familie în care folosești propoziții enunțiative sau interogative.
- 5. Realizați un joc de rol în perechi: un elev va fi „subordonarea“, iar altul, „coordonarea“. Explicați, fiecare, ce rol aveți în propoziție și în frază într-un mod cât mai amuzant, dar corect din punct de vedere științific.
- 6. Ești de acord cu ideea că „vorbirea este adevărata noastră carte de vizită“, că „vorbim cum gândim“? Argumentează în 10 – 12 rânduri.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....